

Müxəmməslər

Şirvani Seyid Əzim

<http://www.kitablar.com>
<http://www.kitablar.org/>

Bihəmdilləh, yolunda aqibət xak oldu can, tən həm
Qutardın şivənimdən sən, bəlayi-hicrdən mən həm,
Tükəndi dərdi-eşqin, məndən oldu qət şivən həm,
həm oldum mən məlalü qüssədən asudədil, sən həm.

Xəyali-nərgisi-didar ilə bimardır könlüm,
Düşübdür atəşi-eşqə sərəpa nardır könlüm,
Qədü rüxsarın hicranilə gərçi zardır könlüm
Ki, şad etməz onu nəzzareyi-şimşadü gülşən həm.

Gülüstani-cəmalından düşübdür ta cüda könlüm,
Çəkər hər ləhzə bülbul tək nəva, bu binəva könlüm,
Durubdur öylə çün künci-qəfəsdə mübtəla könlüm
Ki, etməz arizuyi-aşyanü meyli-gülşən həm.

Qılıbdır rüzgarım qarə zülfi-ənbərəfşanın,
Edibdir könlümü məcruh zəxmi-tiri-müjkanın,
Salıbdır Seyyidi bir halə kim, əyyami-hicranın,
Görüb əhvalın, ey birəhm, ağlar dustü düşmən həm.

FÜZULİNİ TƏXMİS

Qədəhlərdə hübab-asa könül düşmüş həvalərdən,
Şərabi-nabsız dil Kəbəsi düşdü səfalərdən,
Qutarmaz, olmayınca məst, eşq əhli bəlalərdən,
«Kərəm qıl, kəsmə saqi, iltifatın binəvalərdən,
Əlindən gəldiyi xeyri diriğ etmə gədalərdən».

Dəri-dilbərdə hasildirmi əhli-eşqin amali
Və ya dəsti-fələkdən mən tək olmuş qüssə pamali,
Məni, hal əhlisən, bir hal ilə- qıl haldən hali,
«Səba, kuyində dildarın nədir üftadələr halı,
Bizim yerdən gəlibsən, bir xəbər ver aşinalərdə».

Şikəstə kaseyi-çini misali, bir sədamız yox,
Sınıq ney tək həvadən düşmüşük, bir dəm nəvamız yox,
Səba, ol gül bədəndən nameyi-rahətfəzamız yox,
«Əsiri-qərbətiz, bir səndən özgə aşınamız yox,
Ayağın kəsmə, başınçün, bizim möhnətsəralərdən».

Tənuri-çəşmimə gərdun qılıb tufan təlqini,
Sirişki-çəşmi-xunbarımdan almış səbrü təmkini,
O sərvın təlx badaminə verdim cani-şirini,
«Təbibə, xaki-kuyi-yardəndir əşk təskini,
Mənə artırma zəhmət, göz yaşarar tutiyalərdən».

Qəsəm piri-müğanə, parisalər peyrəvi olmam,
Bu qovmi-xudfuruşu xudnümələr peyrəvi olmam,
Həqiqət əhliyəm, əhli-riyalər peyrəvi olmam,
«Girib məscidlərə gər müqtədalər peyrəvi olmam,
Budur vəchi ki, hərgiz görmədim üz müqtədalərdən».

Müqimi-Kəbə Sənanın görəydi yari-tərsasın,
Salardı boynuna zənciri-kiysuyi-çəlipasın,
Göz aç, ey bibəsər, hər yerdə gör həqqin təcəllasın,
«Demə zahid ki, tərək et simbər bütələr təmaşasın.
Məni kim qurtarar tanrı sataşdırmış bəlalərdən».

Visali-xirmənindən etmədim bir xuşə də hasil,
Visalə yetməgim düşvar, hicrə dözməgim müşkil,
Nə öldüm qurtarım kim, mən nə oldum vəslinə vasil,
«Fələkdir mehri zail, yar qafil, ör müstəcil,
Nədir tədbir bilməm, canə yetdim bivəfalərdən».

Qoyub hüsnün təmaşasını hərgiz meyli-mah etmən,
Bu yüzdən nameyi-əmalımı hərgiz siyah etmən,
Nə gündür kim, qübari-asitanən səcdəgah etmən,
«Vücudum ney kimi surax-surax olsa ah etmən,
Məhəbbətdən dəm urdum, incimək olmaz cəfalərdən».

Deməm ki, lütfüvü çox, ya ki, cövrü zülmü az eylə,
Açıb zülfi-siyahın Seyyidin ömrün diraz eylə,
Həqiqət xahiş etsən, məşqini eşqi-məcaz eylə,
«Füzuli, nazəninlər görsən izhari-niyaz eylə,
Tərəhhüm umsa eyb olmaz gədalər padşalərdən».

Məgər bənəfşə müəttər qılıb gülüstani,
Nəsim cünbüşü təprətdi şaxi-reyhani.
Şəmimi-müşk tutub səfheyi-biyabani.
Və ya dağıtdı səba tari-zülfi-canani--
Ki, tutdu ətri sərəsər təmam dünyanı.

Səhabdən yüzünü afitab edib izhar,
Təcəlli eylədi ya şaxi-Turdən ənvar
Və ya cahanə gəlib huriyani-gülrüxsar
Və ya ki zülf arasından göründü çöhreyi-yar,
Firuği-tələti etdi cahanı nurani.

Göründü aləmə yoxsa əlaməti-məhşər
Və ya qiyaməti-üzmadən oldu yoxsa xəbər,
Bəlayi-nagəh edibdir nüzul xəlqə məgər
Və ya xuramə gəlib sərv-i-qaməti-dyilbər--
Ki, izzirabə düşüb xəlq olubdur heyroni.

Məgər müsəxxər olub əhli-küfrə qibleyi-din,
Olubdu küfrə mübəddəl büsati-ruyi-zəmin

Və ya sipahi-xəvaric olubla Kəbənişin
Və ya ki qəmzeyi-dilbər çəkibdi xəncəri-kin-
Ki, getdi xəlqin əlindən əsasi-iymani.

Cahanda abi-bəqadən məgər göründü nişan
Və ya dübarə Məsih ibn-Məryəm oldu əyan,
Yetişdi hökmi-bəqa, yoxsa hökmi-biimkan
Və ya açıldı təkəllüm ilə ləbi-canan,
Yetirdi firqeyi-əmvatə mücdeyi-cani.

Olubdu mülki-cahan qistü əddən məmur.
Dönübdü sahəti-xüldi-bərinə vadiyi-Tur,
Yaxıbdı çoxları Musa kimi təcəlli-yi-nur,
Məgər ki, hüccəti-əsr eyləyibdi əsrə zühur,
Cahanə şamil olub feyzi-zati-rəbbani.

Amandı çək əlüvi, Seyyida, müəmmadən,
Cahanı şübhəyə salma işarə, iymadən,
Götür niqab rüxi-şahidi-dilaradən,
Göründü nuri-bəha kuhi-Turi-Sinadən,
Cahanə etdi təcəlla cəməli-sübhani.

Bəlayi-eşqə düşdün, ey büti-məhparə, səbr eylə,
Günün oldisə gər hicran əlindən qarə, səbr eylə,
Ümidi-vəsli-cənnət eyləyib yan narə, səbr eylə,
Düşüb. Məcnun kimi .səhranı göz avarə, səbr eylə,
Cəfayi-dövri-gərdun dunü kəcrəftarə, səbr eylə.

Bu ahugözlülər bağlar kəməndi-zülf ilə şiri,
Tökübdür çoxların qanın bu yolda eşq şəmşiri,
İtirmə kəsrəti-qəmdən, əzizim, rahi-tədbiri,
Məhəbbət pak olursa, çox olur əlbəttə təsiri,
Edər ahın əsər ol dilbəri-xunxarə, səbr eylə.

Oxurdum məktəbi-üşşaqdə təsnifi-Loğmanı--
Ki, gördüm səbt olub hər müşkülə bir növ samanı,

Bu qədri çəkmə hicri-yar əlindən ahü əfqanı,
O hansı dərddir kim, olmasın aləmdə dərmanı,
Yazılmış dəhrdə hər dərd üçün bir çarə, səbr eylə.

Vuran Mənsurluq lafın qəmi-darından incinməz,
Özün pərvanə tək şəmə vuran narından incinməz.
O şirin ləlin, aşiq, təlx göftarından iicinməz.
Gülüstanı-cahanda gül sevən, xarından incinməz,
Əgər yar istəyirsən, tənəyi-əğyarə səbr eylə.

Nə qəm, olsa sənə, ey dust, düşmən cümleyi-aləm—
Ki, mülki-hüsn içində, tacıdarım, şahsən sən həm,
Çəkib müjgan sipahı eylə yeksər aləmi bərhəm,
Və lakin zəxmi-tiri-yarə hərgiz istəmə mərhəm,
Yetə gər sinən üzrə yarə üstən yarə, səbr eylə.

Əgərçi xurdü xabı eşq üşşaqə həram eylər,
Xəyali-zülfü rüxsarı günün möhnətlə şam eylər,
Nə Əflatun bu dərdin çarəsin, nə Cəm, nə cam eylər,
Olur ki, vəsli-dilbər bir gün, ey məh, iltiyam eylər,
Əgər Seyyid kimi könlün ola sədparə. səbr eylə.

Guş qıl ey ki, bilirsən özüvi vaqifi-kar,
Agəh ol gör ki, nədir naleyi-ney, nəğmeyi-tar,
Nədir ol xüşk olan çubdə bu naleyi-zar--
Ki, sədasından onun qarət olur səbrü qərar,
Açma sən pərdəni, hər pərdədə var yüz əsrar.

Qoymaz ol tarı müğənni niyə ağuşindən,
Düşməz ol xanəbəreəndazlərin düşündən,
Huş ilə guş edə hər kimsə, gedər huşından,
Pənbeyi-qəfləti çək sən dəxi can guşından,
Ta ki, əsrari-nihanə olasan bərxurdar.
Ləhni-Davudi ilə könlüvü qıl xürrəm sən,
Ərş baminə, gözüm, nəğməni tut sülləm sən.
Olma qal əhli, qıl əmdən özüvi əbkəm sən,
Kəsb elə elmü ədəb feyzin əgər adəmsən,
Fəhm qıl, gör ki, nədir musiqiyü musiqar.

Tut bərabər dəmi-İsayə müğənni dəmini,

Qılıb ehya özüvi, seyr elə ruh aləmini.
Ziri-qəm olma, eşit nəğmeyi-zilü bəmini,
Çəkmə, aqilsən əgər, dəhri-müxalif qəmini,
Şurə gəl, nəğmə ilə çək qəmi-dünyayə həsar.

Musiqi məclisinin əhli gərək əhli-bəsər,
Ta görə pərdeyi-əsrardə yüz nəqşü süvər,
Kim ki zövq əhli-degil, ani hesab eylə həcər,
Ləhni-Davud eləməz növi-cəmadatə əsər,
Məniərbabı edər guş süxən, ey huşyar.

Fəhm qıl, gör ki, nədir çəngü dəfü bərbətü ud,
Nədir onlarda bu ahəngü bu ləhnü bu sürud,
Arif ol, rənz bil, ey mahəsəli-qeybü şühud,
Ud hər ləhzə gəlib şurə deyər: ya məbud,
Tar hər ləhzə gəlib vəcdə deyər: ya. səttar.

Zahida, tarıya bax, məclisi-ürfandır bu,
Tarı əsbabi-mənahi demə, böhtandır bu,
Meyi gör, saqiyyə bax, Kövsəri qılmandır bu,
Cümləsi pərtövi-rüxsareyi-sübhandır bu,
Meydə həq nurunu gör, səhvinə qıl istiğfar.

Ey könül, məhrəmi-raz eyləmə biganələri,
Vermə nəəhl əlinə bu dolu peymanələri,
Çək rümuzat ilə zülfi-süxənə şanələri,
Seyyida, Mehdiyə yalvar ki, bu dürdanələri
Eyləsin məclisi-şəhvari-Kərim bəgdə nisar.

Şəhri-Şirvanın əcəb dilbəri-dilculəri var,.
Gülbədən, qönçədəhən, sadəvü məhruləri var,.
Bu Xəta mülküdü, hər yanda çox ahuləri var,
Yüz ləbi şəhdü-şəkər, zülfi səmənbuləri var,.
Yüz qədi sərvə-səhi, gözləri caduləri var.

Hər nə bu şəhrdə kim var isə çox məhrulər,

Hər biri bir kəsə bir növ ilə dilculuq edər,.
Hər zaman aşiqə yüz lütf ilə meyl eylərlər
Bu mələkrüyü mələkxuyü mələksimalər,
Yaxşı xasiyyəti, çox yaxşı gözəl xuləri var.

Xameyi-sün verib gör necə rövnəq bulara,
Yaraşır şiveyi-məhbubluq ancaq bulara,
Dəstrəs əhli-Şamaxı olub əlhəq bulara,
Belə nemətləri kim, qismət edib həq bulara,
Bilmirəm mən buların daxı nə qayğuləri var.

Bunların cümləsinin şiveyi-rəftarı gözəl,
Xülqü xoş, xuyi pəsəndidə, hər ətvəri gözəl,
Çeşmi-xummarı gözəl, türreyi-tərrarı gözəl,
Güli-rüxsarı gözəl, ləli-şəkərbəri gözəl,
Hamısından bu gözəl kim, yumuşaq suləri var.

Çoxdu bu şəhərdə gərçi sənəmi-laləüzar,
Buların leyk, bir ayinəbədən sərvəri var,
Ədədi-ismidir əbcədlə «sədü bistü çəhar».
Müjəsi navəki-dilduzdü, çeşmi xunxar,
Həbbəza, yayı-müqəvvəs kimi əbruləri var.

Ah, kim, Seyyid onun eşqi ilə zar oldu,
Dami-geysusuna pabəndü giriftar oldu,
O Əyaz idi ki, Məhmudə gedib yar oldu,
Genə bu durri-yətimə o xəridar oldu--
Kim, onun həm belə yüz Yusifi-xoşxuləri var.

Müsəddəs

Xoş ol zaman ki, yar mənə həməbəban idi,
Bəzmim cəməli-yar ilə rəşki-cinan idi,
Sultan idim ki, hər yana hökmüm rəvan idi,
Dövlət qulam idi mənə, bəxtim cəvan idi,
Cani-həzinə həmdəmi arami-can idi;

Dəmlər o dəmlər idi, zaman ol zaman idi.

Xurşidgun şərablə dolmuşdu camımız,
Ol mah ilə keçirdi bizim sübhü şamımız,
Dövri-fələkdə hasil olurdu məramımız,
Xaki-dərindən özgə yox idi məqamımız,
Bülbüllərə o sahəti-qüds aşıyan idi,
Dəmlər o dəmlər idi, zaman ol zaman idi.

Hiçrin əgərçi görmüş idim mübtəlalərin,
Dildən-dilə eşitmiş idim macəralərin,
Bunca təsəvvür eyləməz idim bəlalərin.
Can çəkmiş idi möhnəti-hicran cəfalərin,
Xəlvətsərayi-vəslidə dil kamran idi;
Dəmlər o dəmlər idi, zaman ol zaman idi.

Könlüm o mahdən açılırdı kərəm görüb,
Mehrin ziyadə, cövrü cəfasını kəm görüb.
Ol gül mənə açıldığını dəmbədəm görüb,
Bəzmi-visaldə özünü möhtərəm görüb,
Rəşk ilə qençə tək dili-bədxah qan idi;
Dəmlər o dəmlər idi, zaman ol zaman idi.

Ol gül mənimlə həmdəm idi hər bahardə,
Gəh daməni-çəməndə, gəhi lələzardə,
Bülbül təki işim yox idi ahü zardə,
Seyyid ki, məskən etmiş idi kuyi-yardə,
Ezaz ilə bir Adəmi-cənnətməkan idi;
Dəmlər o dəmlər idi, zaman ol zaman idi.

Müstəzadlar

Ey arizi əhli-nəzərə Kəbeyi-ülya,
Kəbə sənə şeyda.
Kuyündü Mina aşiqə, yox-yox, dəxi əla,
Qurban sənə dünya!
Nazik bədənim, mahvəşim, bu nə səfərdir,

Həngami-xətərdir.
Hala ki,.edib mehr Əsəd bürcünü məva,
Var şidəti-gərma.
Gün qarşısına çıxma ki, niylufəri-tərsən,
Əfsürdələnersən.
Sərçəşmeyi-çəşmimdə gərəkdir sənə sükna,
Ey gözləri şəhla.
Ta yetməyə nazik tənüvə tabi-hərarət,
Ey mahi-mələhət.
Hər ləhzə günə pərdə çəkir göydə Məsiha,
Ey şahidi-rəna.
Ol bərgi-səmən tək ayağın qoyma rikabə,
Salma məni tabə.
Qurbanın olum, payi-lətifin çəkər iyza,
Ey laleyi-həmra.
Nazik bədənin qərq eləmə aləti-cəngə,
Əl vurma tufəngə.
Çiynində tufəng bağı əgər zəxm edə peyda,
Ölləm məni-rüsva.
Xəncər nə rəvadır, gözəlim, muy miyanə,
Salma məni qan. ə
Şaxi-qətəri çəkmə gəl ağuşuva, yara,
Ey yari-dilara.

Gər qeyr eləyə Beyti-xudavəndi ziyarət,
Həm eyləyə ricət.
Pişvazə nə lazım çıxasan, ey büti-ziyba,
Vey şahidi-yəğma.
Ey gül, sən özün Kəbəyi-ərbabi-səfasən,
Həm nuri-xudasən.
Xali-siyahindir Həcərül-əsvədə həmta,
Ey mayeyi-sövda.

«BEYTÜSSƏFAYƏ»

Şirvanə səni eylərəm, ey namə, rəvanə,
Dön abi-rəvanə.
Çək şölə, tutub bəzmi-əhibbadə zəbanə,
Gəldikdə zəbanə.

Ol məclisə kim, ruhül-əmin almasa rüsxət,
Yox girməyə fürsət.
Torpağə düşüb əczlə üz qoy o məkanə,
Tap anə bəhanə.
Zuinin ayağından öpüb kəsbi-ziya qıl,
İzhari səna qıl.
Əhvalımı çək Bixudə rəmz ilə bəyanə,
Şərh eylə əfsanə.
Ol vəqt ki, halım elədin Qafilə izhar,
Bir gizli sözüm var;
Əhbabda məhrəm odu bu sirri-nihanə,
Kəşf etmişəm anə.
Ol kakili-müşkinə elə ərzü səlamım,
Çək əcz ilə namım.
Sərbəstə deyim, yəni filan ibni-filanə,
Ol cani-cahanə.
Ol qaşı kəman, kiprigi ox yarımı görsən,
Dildarımı görsən,
Təqriblə söz aç, məni ol qaşı kəmanə
Ver böylə nişanə:
Kim, sən büti-Leylayə giriftar olan aşiq,
Bimar olan aşiq,
Məcnunə dönüb, aləm ara oldu fəsanə,
Məğlubi-zəmanə.
Şəmə dolanır yad edib ol arizi-alı;
Pərvanə misalı.
İstər səni, hər ləhzə, gəzər xanəbəxanə,
Ey dürri-yeganə.
Ey dustlər, ol şux ilə içdikdə şərabı,
Cami-meyi-nabı,
Bir yadə salırsız məni-avarəni, ya nə?
Qaldım yana-yanə.
Siz rahat ilə ləzzət edin beyti-Səfadə,
Seyyid bu bəladə.
Döndü cigərim firqətinizdən dəxi qanə,
Yox təndə təvanə.

Dünyadə cəfasız bizə bir yar tapılmaz,
Dildar tapılmaz.
Məşhur məsəldir; guli-bixar tapılmaz,
Gulzar tapılmaz.
Sünbül nəçidir kim, ola ol zülfə bərabər,
Ey laleyi-əhmər,
Zülfün kimi bir nafeyi-tatar tapılmaz,
Bir tar tapılmaz,
Qəddin kimi var bağdə çox sərvü sənubər,
Şimşad ilə ər-ər,
Onlarda vəli səndəki rəftar tapılmaz,
Ətvar tapılmaz.
Bu rənci-xumar eylədi dilxun məni, saqi,
Yoxmu meyi-baqi,
Camında məgər badeyi-gülnar tapılmaz,
Asar tapılmaz.
Biz gövhəri-pürqiyməti-gəncineyi-canıq,
Bir gənci-nihanıq.
Qaldıq, bizə dünyadə xəridar tapılmaz,
Bazar tapılmaz.
Əsrari-xudadən dilü canımdı ləbaləb,
Divani-murəttəb,
Şərh etməgə bir məhrəmi-əsrar tapılmaz,
Dəyyar tapılmaz.
Sövdəyi-qəmi-zülfdə artırdı fəğanın,
Tərk eylədi canın,
Seyyid kimi bir şairi-biar tapılmaz,
Bikar tapılmaz.

«BEYTÜSSƏFAYƏ»

Ey dustlər, ol sərv-i-xuraman sizin olsun,
Canan sizin olsun.
Seyri-güli-gülzarü gülüstan sizin olsun,
Reyhan sizin olsun.
Biz atəşi-hicran ilə duzəxlərə yandıq,

Sövdəyə boyandıq.
Vəsl aləmi ol rovzeyi-rizvan sizin olsun,
Qılman sizin olsun.
Biz cəm ikən ol silsilədən təfriqə düşdük,
Bu danə ilişdik, Sərhəlqeyi-geysuyi-pərişan sizin olsun,
Saman sizin olsun.
Zülfü həvəsindən bizə Şam oldu nişimən,
Etdik onu məskən.
Ol arizi xürşid ilə Şirvan sizin olsun,
Dövrən sizin olsun.
Ol murxətin qaldı könül vəslinə həsrət,
Yoxdur mənə fürsət.
Gülzari-Səba, mülki-Süleyman sizin olsun,
Fərman sizin olsun.
Ey zahiri ixvani-Səfa, gürgədalər,
Biəhdü vəfalər.
Yəqub mən oldum, məhi-Kənan sizin olsun,
Ol can sizin olsun. Seyyid tək siz olmayın əlbəttə vəfasız,
Bişərmü həyasız,
Can ol qaragöz dilbərimin, can sizin olsun,
Canan sizin olsun.

MÜNDƏRİCAT

S. Ə. Şirvaninin əsərlərinin nəşri tarixindən

Əsərlər

Dibaçə

Qəzəllər

Rübailər

Qoşabeytlər

Təkbeytlər

Qitələr

Tərkibbəndlər

Müxəmməslər

Musəddəs

Mustəzadlar